

Lāsma Gaitniece,
Alīda Zigmunde

BLŪMĪŠU DZIMTAS DEVUMS LATVIJAI

Raksta mērķis ir izvērtēt Blūmīšu dzimtas veikumu 20. gs. Tilzā un ASV, kas saistīts ar jaunās paaudzes mācīšanu un audzināšanu, kā arī patriotismu un cīņu par Latvijas neatkarību padomju okupācijas laikā. Par dzimtas slavenāko pārstāvi, baptistu mācītāju Osvaldu Blūmīti liecības vākuši viņa novadnieki Tilzā, taču gan šīs personības, gan visas dzimtas veikums vēl aizvien nav vispusīgi izpētīts un izvērtēts. Ar avotu un literatūras analīzes palīdzību ir veikts pētījums par dažādiem Blūmīšu dzimtas darbības aspektiem, tostarp saistībā ar privātskolu un bāreņu patversmi Tilzā, kas pastāvēja no 20. gs. 20. gadu beigām līdz 1940. gadam. Analizējot un hermeneitiski interpretējot vēsturiskos avotus, autores iedziļinājušās brāļu Artura, Ādolfa un Osvalda Blūmīšu darbībā un, izmantojot biogrāfisko pieeju, veidojušas šo personību koptēlus, kā arī izsekojušas viņu dzīves darbībai. Augstu jāvērtē dzimtas devums citu labā, kas cieši saistīts ar jaunās paaudzes audzināšanu un izglītošanu atbilstoši baptistu reliģiskajai pārlicēbai un uzskatiem. Blūmīšu darbība Tilzā aplūkojama gan Latgales, gan Latvijas vēstures kontekstā. Osvalda Blūmīša pamatskolas un bērnu patversmes darbība 20. gs. 20.–30. gados ir stāsts par cilvēku pašaieliedzību, audzinot un palīdzot bāreņiem un bērniem no trūcīgām ģimenēm, par spēju piesaisīt ziedojumus, bet skolotāju rūpes, cieņa un mīlestība pret saviem audzēkņiem ir paraugs ikvienam. Tas liek ieskatīties pazīstamā šveiciešu pedagoga Johana Heinriha Pestalocija pedagoģiskajā mantojumā, kas tolaik tika izmantots Tilzā un ir aktuāls joprojām.

Atslēgas vārdi: Osvalds Blūmītis, privātskola, bērnu patversme Tilzā, baptisms un izglītība.

THE CONTRIBUTION OF THE BLŪMĪTIS FAMILY TO LATVIA

The aim of this article is to show through research in the archives and libraries of Latvia what the Blūmītis family accomplished in the first half of the 20th century for Latvia and how they worked successfully for the children's asylum and the private school. As even today people are speaking about the Blūmītis family, it is necessary

<http://dx.doi.org/10.17770/latg2016.8.2228>

to ask the question why this is so and what was so outstanding about this family. Out of the three brothers Osvalds Blūmītis (1903–1971) is the best known. After his studies in England at the Spurgeon's college he returned to his home-village Tilža in Latgale and founded a children's asylum there in 1928. Not only orphans found their new home there, but also many children from poor families who were impoverished by alcoholism. The children belonged to different religious communities; there were not only Baptists like Osvalds Blūmītis, but also Roman-Catholics, Lutheran-Protestants and Russian-Orthodox. Since 1927 a Baptist private school existed in Tilža which later was renamed Osvalds Blūmītis School. Besides this school there existed a children's asylum and a private primary school, which were financed by donations from Latvia, England, Sweden and Brazil. Untill 1940 there was only one institution of this kind for orphans in Latgale. About 200 children found loving care and shelter in it.

Osvald's brothers, Arturs and Adolfs were also Baptist priests as he was. Arturs Blūmītis founded a children's asylum in Jaunjelgava in 1939. In 1940 the Baptist orphan asylums and primary schools were closed. Osvalds Blūmītis left Latvia in 1939 and continued his activities in the US. When he arrived in the US, he started to work as a real estate agent but later continued his work for the Baptist church.

Osvalds Blūmītis has helped about 250 Latvians to start a new life after arrival in the US. He fought communism and the policies of the Soviet Union. He also conducted radio shows "The voice of the oppressed people". Osvalds, Arturs and Adolfs left the country at the end of the war and became entrepreneurs in America. The active participation of the Blūmītis family – their sister and mother worked in the orphanage too – shows us how much this family was able to do for the needy.

Keywords: Osvalds Blūmītis, private school, children asylum in Tilža, Baptists and education.

Ievads

Latvijā ir pastāvējušas daudzas bērnu patversmes (nami) un dažāds bijis to finansējuma avots. Pēc Latvijas Republikas nodibināšanas šo iestāžu finansēšanu un uzturēšanu uzņēmas valsts un pašvaldības, kā arī sabiedriskās organizācijas (Riekstiņš 2012: 65). Daļu no patversmēm uzturēja reliģisko konfesiju pārstāvji. Tā 20. gs. 20.–30. gados Skaistkalnē, Tilžā, Jaunjelgavā, Vaiņodē, Rīgā un citviet bērnu patversmes uzturēja baptisti, katoļi un citas reliģiskās konfesijas. Sagaidot protestantu reformācijas 500. gadadienu 2017. gadā, būtu jāizvērtē reliģijas loma dažādās mācību iestādēs, jo gadsimtiem ilgi to darbībā nozīmīgu vietu ieņēma mācītāji, tostarp baptistu mācītājs Osvalds Blūmītis. Pateicoties viņam, Tilžā 20. gs. 20. gadu beigās aktivizējās draudze un tika nodibināta baptistu uzturēta bērnu patversme un privāta pamatskola.

Pēc Pirmā pasaules kara Latgale bija izpostīta, trūka mācībām atbilstošu telpu un skolotāju. Skolu pedagoģiskā personāla sagatavošanai 1920. gada rudenī Rēzeknē

darbu sāka viengadīgie pedagoģiskie kursi, kuri 1922. gadā tika pārveidoti par Rēzeknes pedagoģisko vidusskolu ar trīsgadīgu kursu. 1925. gadā vidusskolas vietā nodibināja skolotāju institūtu. No 1923. gada skolotājus sagatavoja arī Daugavpils Valsts skolotāju institūts, kura pirmsākumi meklējami 1921. gadā atklātajā pedagoģiskajā vidusskolā (Strazdiņš 2015: 69). Latgalei katru gadu tika sagatavoti dažādu mācību priekšmetu skolotāji, tāpēc 20. gs. 20. gadu otrajā pusē situācija ar pedagoģisko personālu uzlabojās. Dibinot 1927. gadā Tilžā pamatskolu, par skolotāju trūkumu nebija jāraizējas, taču baptistu uzturētajā mācību iestādē svarīga bija pedagoģiskā personāla reliģiskā pārliecība. Skolēnus un patversmes bērnus nešķiroja pēc reliģiskās piederības vai tautības, arī skolotāji piederēja dažādām konfesijām.

Pētījums ir privātu mācību iestāžu un Blūmišu dzimtas vēsturē un tā mērķis ir izvērtēt brāļu Osvalda, Artura un Ādolfā Blūmišu paveikto 20. gs. Latvijā un ASV, jo, neraugoties uz dzimtas nesavtīgo darbību citu labā, plašāku pētījumu par viņiem, kā arī darbu ar jauno paaudzi nav. Ir saglabājušies nostāsti par Blūmišu darbību Tilžā, un novadpētnieki rūpīgi glabā viņiem uzticētos materiālus, taču ne vienmēr tie ir precīzi, jo nebalstās uz arhīvu dokumentiem. Pētījuma ietvaros ir apzināti Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumenti – skolotāju cenza lietas, materiāli par skolu un patversmju darbu, tautas skaitīšanas dati, personu passes. Latvijas bibliotēkās pētījumam iegūta informācija no grāmatām un 20. gs. preses, kas izdota Latvijā un ārzemēs. Vēsturiskie avoti analizēti un hermeneitiski interpretēti, dzimtas izpētē izmantota biogrāfiskā pieeja, kā arī veikta faktu salīdzināšana dažādos avotos. Veidojot rakstu, izmantota arī kvalitatīvā pieeja (Kroplis 2010: 8, 26).

Blūmišu dzimta

Blūmišu uzvārds 20. gs. pirmajā pusē bija sastopams starp Latgales un Vidzemes iedzīvotājiem. Latgalē dzīvojošie Blūmiši piederēja dažādām reliģiskajām draudzēm un izsekot viņu piederībai pie konkrētiem pagastiem nebūt nav viegli, jo laika gaitā mainījušies pagastu nosaukumi un to teritorijas. Mūsdienās pieminam Blūmišu dzimtu Tilžā, taču arhīvu dokumenti liecina, ka dzimtas saknes meklējamas citos pagastos. Nebija arī Tilžas pagasta, šādu nosaukumu ieviesa ar 1925. gada 1. septembri, kad Kokorevas¹ pagastam tika dots jauns nosaukums (Latvijas.. 1925: 2). Tā Emīlija Blūmite, dzimusi Rutmanis² 1876. gadā, nāca no Lubānas pagasta, bet viņas vīrs Augusts Blūmitis, dzimis 1874. gadā, nāca no Kraukļu pagasta (Tautas.. 1941: 106). Emīlijas un Augusta ģimenē bija pieci bērni – četri dēli un meita. Pirmais dēls – Arturs Blūmitis – dzimis 1902. gada 19. janvārī un viņa ārzemju pasē³ un citos dokumentos rakstīts, ka viņš dzimis Tilžas pagastā, jo, izdodot un sastādot

¹ Kokorevas pagastu dēvēja arī par Domopoli, dažreiz tas nosaukts par Kokorevas-Domopoles pagastu.

² Tolaik gan sieviešu, gan vīriešu uzvārdos lietoja vīriešu dzimtes galotnes. Tekstā sieviešu uzvārdi doti ar sieviešu dzimtes galotni pēc mūsdienu latviešu valodas likumiem.

³ Artura Blūmiša un viņa brāļu passes un citi dokumenti glabājas Latvijas Valsts vēstures arhīvā (LVVA) 3234. f., 33. apr., 84315.l.

dokumentus pēc 1925. gada, kad mainījās pagasta nosaukums, tika lietots jaunais nosaukums. Otrais dēls – Osvalds Blūmītis – dzimis 1903. gada 25. decembrī Balvu pagastā.⁴ Par trešo dēlu – Vili Blūmīti – zināms vien tas, ka viņš dzimis 1905. gadā. Nākamie jeb jaunākie bērni ir Ādolfis Blūmītis, dzimis 1908. gada 27. septembrī, un Elvīra Blūmīte, dzimusi 1910. gada 14. decembrī,⁵ nākuši pasaulē Tilžas pagastā.

Augusta Blūmīša ģimene 20. gs. sākumā dzīvoja Vuškusalā, kas atrodas uz ziemeļiem no Tilžas un savulaik bija iekļauta Rugāju pagasta teritorijā, bet mūsdienās ar dzimtu saistītās vietas atrodas Balvu novada teritorijā. Mājas saimniekam Augustam Blūmītim drīz pēc pirmo divu dēlu piedzimšanas bija jādodas krievu-japāņu karā, tad sekoja 1905. gada revolūcija, kurā aktīvi iesaistījās ģimenes galva. Soda ekspedīcija revolucionārus nežēloja, tāpēc A. Blūmītis bēguļoja un saimnieciskās rūpes gulās uz viņa sievas pleciem. Kad soda ekspedīcija ģimeni no mājām izdzina, tēvs slepus izveda lopus un visu vērtīgāko. Šo to pārdevis, viņš ieguva nedaudz naudas, bet ģimene apmetās pie radiem. Īpašums ģimenei tika konfiscēts, bet A. Blūmītim tika piespriests 10 mēnešu cietumsods. Strādājot pie saimniekiem, iztiku ģimenei pelnīja māte. Pēc soda izciešanas viņai piebiedrojās tēvs. Piedzima nākamie bērni, un tad sākās Pirmais pasaules karš, kurā atkal bija jādodas tēvam, bet mātei vienai jāuzņemas rūpes par ģimeni (Akmens-Asmens 1937: 16–20). Bērni apmeklēja skolu un vasarās strādāja. Māte vakaros pēc darba ap sevi pulcēja bērnus un viņiem lasīja vai stāstīja notikumus no Bībeles, mācīja lūgšanas un garīgas dziesmas. Dievbijībā tika audzināti visi bērni. Pirmie baptisti Tilžā parādījās 20. gs. sākumā, kad tur vēl nebija savas baznīcas. Vai Blūmīšu dzimta jau toreiz iesaistījās baptistu organizācijā, trūkst ziņu. Domājams, ka visa ģimene iesaistījās minētajā reliģiskajā kustībā pēc Pirmā pasaules kara. Zināms, ka pazīstamākais no dzimtas, O. Blūmītis, kļuva par aktīvu baptistu 1920. gadā (Tervits 1999: 122).

O. Blūmīša (1903–1971) bērnībā nebija nekā neparasta – vasaras brīvlaikos bija jāpelna sev iztika. Darba gaitas Osvalds sāka pie sava onkuļa, kura dēlam mācīja lasīt. Skolotāja darbam viņš pievērsās ar izteiktu atbildību un par to saņēma nelielu atalgojumu. Kad nu radnieks lasīt bija iemācījies, nācās meklēt citu nodarbošanos – ganīt onkuļa cūkas un zosis. Toreiz puikam bija septiņi gadi, bet ganos kopumā viņš pavadīja astoņas vasaras, salīgdams pie dažādiem saimniekiem ganīt lopus – govīs un aitas. Brīvajos brīžos Osvalds daudz lasīja, grāmatas ņēma no skolas bibliotēkas, bet dažreiz arī nopirka par paša pelnīto naudu. Viņš nebija starp bagātākajiem skolniekiem, taču viens no čaklākajiem gan, un, beidzot pamatskolu,⁶ Osvalds saņēma uzslavu (Akmens-Asmens 1937: 18–21). Par tālāko izglītību viņam nav vairs ko domāt, jo jāpalīdz ģimenei un pašam jāsāk pelnīt sev iztiku. Sākumā O. Blūmītis

⁴ O. Blūmīša Latvijas Republikas un ārzemju pasēs rakstīts, ka viņš dzimis Balvu pagastā, kaut gan literatūrā nereti tiek minēts, ka viņa dzimšanas vieta ir Rugāju pagasts. Nesakrītība radusies, jo laika gaitā mainījies pagasta teritorija. Sk. LVVA 2996. f., 2. apr., 33000., 33001. l.

⁵ LVVA 3234. f., 33. apr., 89888. l.

⁶ Pamatskolas nosaukums nekur netiek minēts. To nemin arī vēsturnieks Jānis Riekstiņš grāmatā „Sauli dzīves pabērniem!” (2012, 66. u.c. lpp.)

piepelnījās meža darbos, zāģējot malku, pēc tam uzpirka teļādas un pārdeva dārgāk uzpircējiem. Pārdot viņš prata un jau skolas laikā turīgākajiem skolas biedriem tirgoja riekstus un ābolus. Savukārt 1920. gadā Osvalds dabūja jaunākā ierēdņa darbu toreizējā Kokorevas pagasta valdē. Jaunā vīrieša čaklums un attapība tika novērtēti – drīz vien viņš kļuva par darbveža vecāko palīgu. Darbā jauneklīm nācās sastapties ar dažādiem cilvēkiem, bet viņš iedziļinājās katra problēmās un visiem centās palīdzēt (Akmens-Asmens 1937: 21–22). O. Blūmītis devis vārdu Tilžas pagastam, *ņemdamš to no nelielās Tilžas upītes* (Akmentiņš 1968: 7).

No darba brīvajā laikā O. Blūmītis pievērsās reliģijai un sāka just aicinājumu turpmākajā dzīvē nodarboties ar ko citu. Ar baptistu palīdzību un padomu 1924. gadā viņam radās iespēja studēt teoloģiju un vēsturi Sperdžena koledžā (*Spurgeon's college*) Londonā (Arums 1963: 4). Turp devās vēl trīs jaunieši no Latvijas. Studijas ilga četrus gadus, un to laikā O. Blūmītis iemācījās angļu valodu un ieguva teoloģisko izglītību (Akmentiņš 1968: 7). Atgriezies Latvijā, O. Blūmītis kļuva par baptistu garīdznieku Tilžā un, redzot Latgales bērnu problēmas, 1928. gadā nodibināja bāreņu patversmi. Jau 1927. gadā ar viņa atbalstu tika nodibināta privāta pamatskola. Līdzekļus izglītības un audzināšanas darbam jaunais garīdznieks ieguva galvenokārt no ārzemju kristiešiem, kā arī Latvijas ļaudīm, kuri ziedoja līdzekļus un mantas.

1931. gadā O. Blūmītis kandidēja 4. Latvijas Republikas Saeimas vēlēšanās no Latgales latviešu apvienības un zemes arāju kandidātu saraksta. Saeimā ar 6600 balsīm ievēlēja šī saraksta kandidātu Augustu Robertu Lūkinu (1898–1968), taču Blūmītis ieguva otru lielāko balsu skaitu – 5240 (Par Latgales.. 1931: 1). Tā arī bija pirmā un vienīgā reize, kad garīdznieks mēģināja iekļūt Saeimā. Līdzekļu vākšana pamatskolai un patversmei Tilžā, darbs ar bērniem un mācītāja pienākumi bija viņa ikdiena, kas prasīja daudz laika un pūļu. Nereti O. Blūmītis devās uz ārzemēm; citreiz ceļš veda uz Rīgu vai kādu citu vietu Latvijā. Kā Ziemeļlatgales delegāts O. Blūmītis 20. gs. 30. gados piedalījās Latvijas baptistu draudžu savienības kongresos un darbojās tās Svētdienas skolu komitejā (Latvijas baptistu...1938: 4, 39). Kongresos kā delegāti piedalījušies arī viņa brāļi Arturs un Ādolfs un māsa Elvīra (Latvijas baptistu.. 1936: 7).

Latvijas preses vēsturē O. Blūmītis pazīstams kā altruistiska pedagoģiskā žurnāla „Draudzības Saite” (1929–1934) ar pielikumu bērniem „Bērnu Draudzības Saite” (1932–1934) izdevējs. Ar angļu pastnieku organizācijas finansiālu atbalstu viņš izdeva žurnālu „Pasta Vēstnesis” (1934). Abi žurnāli tika sagatavoti Tilžā, un tajos tika atspoguļota baptistu darbība, īpaši vietējās pamatskolas un patversmes darbība. Pirms tam, 20. gadu beigās O. Blūmītis iesaistījās baptistu reliģiski ētiska mēnešraksta jaunatnei „Latvijas Jaunatnes Draugs” izdošanā, taču viņš bija vairāk sava ceļa gājējs un ar preses starpniecību vēlējās pievērst lasītāju uzmanību tiem jautājumiem, ar kuriem viņš nodarbojās, dzīvodams Tilžā.

O. Blūmītis ir divu neliela apjoma brošūru autors – „Latvju mātei” (1932) un „Romās-katoļu baznīca un bībele” (1933). Pirmajā brošūrā viņš aprakstīja dažādus piemērus no dzīves un aicināja ikvienu māti godāt, atcerēties un iepriecināt, kamēr

viņa dzīvo (Blūmītis 1932: 11). Savukārt darbā par Romas-katoļu baznīcu un Bībeli autors to kritizē, pauzdams uzskatu, ka tās metodēs maz kas mainījies kopš viduslaikiem (Blūmītis 1933: 3). Brošūrā O. Blūmītis kritizē Katoļu Baznīcu, jo, kā saprotams no rakstītā, tā kritizējusi baptistus.

1939. gadā O. Blūmītis devās uz baptistu kongresu ASV un Latvijā vairs nevarēja atgriezties, jo sākās Otrais pasaules karš (L.V. 1956: 6). Amerikā viņš apprecējās ar amerikānieti Rutu. Šajā laulībā piedzima divi dēli Arturs un Osvalds un meita Andrea. Dzīvojot tālu no dzimtenes, mainījās O. Blūmīša darbības aspekti, taču nemainīgs palika viņa dzīves vadmotīvs – palīdzēt citiem. Amerikā O. Blūmītis iesaistījās Amerikas Latviešu tautiskās savienības darbā un, būdams īpašas komitejas palīdzībai tautiešiem Vācijā priekšnieks, Otrā pasaules kara laikā kopā ar citiem tautiešiem palīdzēja latviešu bēgļiem. No 1944. līdz 1946. gadam minētā komiteja nosūtīja uz Vāciju paciņas 2981 dolāra un 47 centu vērtībā (Akmentiņš 1958: 202). 1946. gadā O. Blūmītis apmeklēja Zviedriju, kurp Otrā pasaules kara beigās bija devušies daudzi tautieši. Tā kā O. Blūmītis pats dzīvoja ārpus dzimtenes un saņēma objektīvu informāciju par bēgļu nometņu iemītniekiem, viņš latviešu problēmas emigrācijā labi pārzināja. 1949. gadā kā ASV valsts notārs *pārvietoto personu*⁷ lietās mācītājs O. Blūmītis devās uz Vāciju, lai palīdzētu ļaudīm emigrēt uz ASV (Osvalds.. 1949: 1). Ar viņa atbalstu uz dzīvi ASV iekārtojās 250 latviešu ģimenes (Akmentiņš 1968: 7). Latviešu publicists, O. Blūmīša laikabiedrs un līdzgaitnieks Osvalds Akmentiņš (1914–2004) par drauga palīdzību *pārviētotajām personām* ļoti precīzi rakstījis literāri kultūrpolitiskajā žurnālā „Treji Vārti”, atskatoties uz mācītāja mūža veikumu: *Par sava mūža lielāko darbu viņš uzskata latviešu pārvešanu uz Ameriku. Ja arī pats devis ap 300 galvojumu, tad vēl jo lielāku nozīmi iegūst DP [deportēto personu – L. G., A. Z.] likuma pieņemšana ASV Kongresā, ko pieņēma tikai ar 1 balss vairākumu*⁸.

Par šo vienu balsi es [O. Blūmītis – L. G., A. Z.] cīnījos, pārdevu māju, nopirku „treileri” un kopā ar sievu un maziem bērniem, devos ceļā uz rietumu krastu un atpakaļ, runādams koledžās, iestādēs, lai pieņem DP likumu, lai sūta latviešiem pārtikas un drēbju sainīšus uz Vāciju. Daudzi, saņemdami sainīšus un galvojumus, nevarēja iedomāties, ka tie nāk no mūsu tautieša sameklētiem draugiem. Bet bija arī izmisuma brīži un viens tāds bijis, kad vienā dienā ASV pasts Blūmītim pievedis vairākus maisus ar 9000 tautiešu palīdzības vēstulēm no Vācijas. Tas nu bija par daudz, to viens nespēja nest. No tālā ceļa Blūmīši mājās pārbrauca tukšām rokām, pie tam pats bija slims (Akmentiņš 1971: 61). Ceļojumā viņš ar ģimeni pavadīja gadu un tā laikā apmeklēja 37 valstis. Pateicoties labajām angļu valodas zināšanām,

⁷ „Pārviētotas personas” jeb „dīpīši”, angļiski – *displaced persons* bija spaidu kārtā no okupētajām zemēm uz Vāciju atvests darbaspēks, kam pievienojās armijā iesauktie vīrieši un kara beigās – cilvēki, kuri neziņā par nākotni devās emigrācijā uz Rietumvalstīm. Minētos cilvēkus izvietoja bēgļu nometnēs, bet 40. gadu beigās vairums no viņiem atrada mājvietu vai nu Rietumeiropā vai Amerikā.

⁸ Cītur O. Akmentiņš raksta, ka ar triju balsu pārsvaru. Sk. Akmentiņš, Osvalds (1968). Krāsaina dzīve. *Laiks* 101. 7.

O. Blūmītis varēja daudz ko panākt un nokārtot savu tautiešu labā. Pēc būtības viņš pildīja neoficiāla „latviešu konsula” misiju.

Mācītājs un Latvijas patriots O. Blūmītis sekoja principam, kuru latviešu dzejnieks Rainis ietērpis vārdos: *Gūt var ņemot, gūt var dodot, dodot gūtais neatņemams* (Britāne 1991: 2). Būdams izglītots kristietis, kurš ar Dieva vārda spēku palīdzējis realizēties daudzām personībām un darīt viņiem labu, O. Blūmītis, domājams, zināja Raiņa teicienu, taču bez šaubām vairāk ievēroja Kristus mācību, ka *svētīgāk ir dot nekā ņemt* (Katolis..2014). Līdzīgi kā ugunsdzēsējs O. Blūmītis mēģināja „dzēst” aktuālākās problēmas, bieži vien pārrēķinoties ar saviem spēkiem un līdzekļiem, tāpēc viņu visu mūžu pavadīja finansiālas grūtības. Daļēji tas izskaidrojams arī ar faktu, ka O. Blūmītis gribēja būt brīvs un ne vienmēr viņam bija darbs. Nokļuvis Amerikā, viņš strādāja gan par kapu vietu pārdevēju, gan māju tirgoni, tulku tiesās, izpildīja nodokļu deklarācijas, apstiprināja rakstus un testamentus u. c. Tad viņš mēģināja pelnīt naudu kā zemes tirgotājs, bet bizness neveicās un bija jādzīvo arī mūža pēdējos gados naudas grūtībās (Akmentiņš 1971: 59–62). Daudz ideju O. Blūmītim bija visa mūža garumā, taču tikai nelielu daļu no tām viņš realizēja. Tā kopā ar uzņēmēju, Latvijas Universitātes mecenātu Robertu Hiršu (1895–1972) viņš gribēja iepirkt zemi Dominikānas Republikā un izveidot tur latviešu pilsētiņu. Projekts neizdevās, tāpēc viņi no ieceres atteicās.

Ne tikai baptistu sabiedrībā ASV bija satiekams O. Blūmītis, kuru varam uzskatīt par fenomenu ne tikai Tilžā. Uzņēmējs, vācu-amerikāņu evaņģēlists un bijušais Vorkutas spaidu darbu nometnes ieslodzītais Džons Noble (1923–2007) O. Blūmīša izvadīšanā 1971. gadā Bostonā latviešu mācītāja dzīvi un darbu novērtēja ar vārdiem, ka *viņš ir daļa no vēstures, viņa draugu un pazīstamo skaits sniedzas simt tūkstošos* (Akmentiņš 1971:4). Jaunībā O. Blūmīti pazina Latvijā, brieduma gados Eiropā un Amerikā. Latgalē dzimušais latvietis iesaistījās dažādu sabiedrisku organizāciju darbā – bija biedrs un vēlāk arī vadītājs Amerikas Latviešu tautiskajā savienībā (ALTS) un palīdzēja tai iegādāties namu, darbojās Amerikas latviešu apvienībā (ALA), kas ir bezpeļņas labdarības organizācija un apvieno dažādas latviešu organizācijas. ALA 20. kongresā, kas notika pāris dienu pirms O. Blūmīša nāves, viņam tika piešķirts apvienības goda raksts par *izcilu darbību nacionāli politiskajā laukā* (Akmentiņš 1971: 4). Bez tam O. Blūmītis bija biedrs latviešu labdarības organizācijā „Daugavas Vanagi” un mūža nogalē iestājās Latviešu preses biedrībā (Akmentiņš 1971: 5).

Taču ir vēl kāds ļoti nozīmīgs un O. Blūmīti raksturojošs fakts – viņš cīnījās pret komunismu, jo tas savukārt cīnījās pret baznīcu. Dzīvojot Bostonā (ASV), Blūmītis nekad neaizmirsā Latviju un prata runāt gan latviski, gan latgaliski. Informāciju par Latviju amerikāņu presē un literatūrā centās dot ieceļojušie latvieši. O. Blūmītim dažreiz gadījās ielūkoties skolu mācību grāmatās ar nepareiziem faktiem vai interpretācijām par Latvijas vēsturi, piemēram, ka Baltijas valstis pievienojušās Padomju Savienībai brīvprātīgi. Lai šādas aplamības izskaustu, viņš 20. gs. 50. gados savās mājās pirmdienu vakaros rīkoja pretkomunisma lekcijas un uzsāka cīņu par komunistisko grāmatu izņemšanu no publiskajām bibliotēkām

un skolām (V. L. 1956: 6). Viņš Bostonas priekšpilsētā Kvinsijā 20. gs. 50. gados vakaros rīkoja seminārus, kurus apmeklēja dažādu profesiju cilvēki – sabiedriskie un policijas darbinieki, skolotāji u. c. O. Blūmiša klausītāji nodibināja organizāciju „Amerikāņu institūts” (*The American Institute*), ievēlot savu lektoru par prezidentu. Institūta pamatuzdevums bija patriotisku vienību radīšana jaunatnes audzināšanas un izglītības iestādēs – augstskolās, vidusskolās u. c., nepieļaut komunisma izplatīšanos. Šajā darbā iesaistījās skolotāji un bērnu vecāki, kuri vāca līdzekļus institūta telpu īrei un iekārtošanai. Par komunisma ideju izplatību O. Blūmītis pārliecinājās ikdienā Amerikā, kā arī apmeklējot Eiropu 1956. gada sākumā. O. Blūmītis ceļojuma laikā pa Vāciju, Šveici, Austriju, Angliju un Beļģiju vēroja, ka komunisti savas idejas cenšas ieaudzināt jaunatnē, īpaši Vācijā. Apmēram ceturtdaļa no Rietumberlīnes bēgļu nometņu iemītniekiem esot bijuši komunisti, kuriem bija jāiefiltrējas dažādās organizācijās. No vēstures zinām, ka Rietumvalstīs padomju izlūkdienests darbojās visai aktīvi un O. Blūmiša raizes par komunistisko ideju izplatīšanos bija pamatotas un balstījās uz novērojumiem un pieredzi. Viņš nevarēja klusēt un neiesaistīties pretkomunistiskajā cīņā. To, cik plaša bijusi O. Blūmiša pretkomunistiskā darbība, apliecina fakts, ka 1955. gadā vien viņš runājis par šo jautājumu ar *13 000 studentiem dažādās mācības iestādēs* (V. L. 1956: 6). Kā efektīvu metodi cīņā pret komunismu un padomju varu O. Blūmītis atzina demonstrācijas pilsētu ielās, jo tās notika ne tikai tautiešu acu priekšā un uzrunāja daudz lielāku cilvēku skaitu. Viņa laikabiedri piedzīvoja, ka O. Blūmītis ieradās pie viņiem mājās un aicināja viņus nākt uz demonstrācijām, gājieniem ielās vai sanāksmēm, bet latvieši bieži vien bija kūtri, nevarēja vienmēr būt viņam līdzās. Trāpīgi O. Blūmiša aizrautīgo cīņu un pārliecību raksturojis viņa līdzgaitnieks, žurnālists, rakstnieks un tulkotājs Oļģerts Liepiņš (1906-1983): *Tu, Blūmīt, esi labākais tautas kūdītājs, kāds mums latviešiem bijis* (Akmentiņš 1971: 61). O. Blūmiša centieni tēvzemes un apspiesto tautu labā nepalika bez ievēribas un atzinības. 1968. gadā par negurstošo cīņu ar gara ieročiem viņš saņēma Apspiesto tautu komitejas Čikāgā Eizenhauera piemiņas medaļu (Bostona 1969: 65). Taču šāds „kūdītājs” nebija vēlams padomju režīmam, tostarp toreizējai Latvijas valdībai. O. Blūmīti draugi brīdināja, ka viņu varētu nogalināt kāds padomju ļaundaris, bet īsti cīnītāji nekad nepadodas. 1963. gadā, Latvijā iespiestais laikraksts „Dzimtenes Balss”, kas tika veidots, lai informētu ārzemēs dzīvojošos latviešus par dzīvi un notikumiem Padomju Latvijā no padomju varas viedokļa, publicēja nomelnojošu rakstu par O. Blūmīti, nosaucot viņu par spiegu un krāpnieku, *kas visu mūžu tēlojis bāreņu aizstāvi un emigrācijā aizmirsis, ka viņam Rīgā ir māte* (Arums 1963: 2). Nomelnojošie raksti nereti tika atspēkoti ārzemēs iznākušajos latviešu laikrakstos. Pārmētumi par aizmirsto māti jāsaista ar faktu, ka emigrācijā dzīvojošo latviešu kontakti ar radiem toreizējā Padomju Latvijā bieži vien kaitēja dzimtenē palikušajiem un tas ārzemēs bija zināms. Jebkura palīdzība tika kontrolēta un uzraudzīta. O. Blūmītis cīnījās tālāk un bezbailīgi turpināja aģitēt dažādu tautību cilvēkus cīnīties līdz 1971. gada 23. maija vakarā, šķērsojot ielu, tika nonāvēts – kāds taksists viņu nebija ievērojis.

Pēc O. Blūmiša aiziešanas mūžībā tika nodibināts mācītāja O. Blūmiša piemiņas fonds (O. A. 1972: 6). To trimdas latviešu vienībai un latviešu tautas brīvībai ierosināja dibināt nelaiķa draugs O. Akmentiņš, kurš latviešu mācītāja O. Blūmiša veikumu vienmēr augstu novērtēja un atzina, ka drauga *mūžs latvju tautai kļūs par teiksmu ar daudz atmiņām un nostāstiem no paaudzes uz paaudzi* (Akmentiņš 1971: 62). Par O. Blūmiša veikumu visvairāk zina un ar viņu lepojas tilzēnieši, taču mūsdienās reti kuram latgalietim viņa vārds un darbi ir zināmi, tāpēc raksta autore veidoja šo rakstu ar domu par cildeno darbu un tā darītāju iepazīstinot gan novadniekus, gan citus interesentus.

Tiek uzskatīts, ka viens nav darītājs, jo allaž blakus ir cilvēki, kuri pielikuši kādas idejas vai darba realizēšanā daļu no sava spēka, izdomas, dzīves. Šādi cilvēki bija Osvalda māsa, brāļi un vecāki. Salīdzinot ar O. Blūmi, viņi nav tik pazīstami un ziņas par viņiem ir daudz pieticīgākas. Ir izdevies atrast liecības, ka O. Blūmiša māte un tēvs 1941. gada vasarā dzīvoja Tilzā, Betānijas mājā un bija lauksaimnieki (Tautas.. 1941: 106). Tēvs Augusts Blūmitis līdz mūža beigām bija ģimenes apgādnieks un dzīvoja Latvijā. Viņa mūžs pēc triekas beidzās *ar dakšām uz āboliņa vezuma* (Akmentiņš 1971: 61). Māte Emīlija iesaitījās līdz ar Osvaldu un citiem bērniem baptistu aktivitātēs, palīdzēja Osvaldam darbā ar bāreņiem un 1936. gadā devās uz Angliju, Beļģiju, Vāciju (Emīlijas 1936: 5–20). Ārzemēs E. Blūmite satikās ar ticības brāļiem un māsām, taču vairāk ziņu par viņas braucienu autorēm nav izdevies atrast. Pēc Otrā pasaules kara viņa neemigrēja un turpināja dzīvot Latvijā (Arums 1963: 4).

Arturs Blūmitis (1902–pirms 1971?), dzimtas vecākais dēls arī izvēlējās garīdznieka profesiju. Viņš arī tikās ar ārzemju baptistiem un 30. gadu otrajā pusē vairākkārt apmeklēja ārzemes. 1938. gadā A. Blūmitis brauca uz Angliju, Beļģiju, Lietuvu, 1939. gadā – pabija Lietuvā, Zviedrijā un Somijā. Ceļojumu iemesls bija ciemošanās pie baptistiem un dalība garīgās sanāksmēs (Artura.. 1938, 1939: 21–24). Viens no iemesliem viņa ceļošanai varēja būt līdzekļu vākšana jaundibinātajam bāreņu namam Jaunjelgavā. Nama dibināšanā iesaistījās O. Blūmitis, taču viņš 1939. gadā aizbrauca no Latvijas un visas rūpes par jaundibināmo iestādi turpmāk bija brāļa Artura ziņā. A. Blūmitis bija apmeties uz dzīvi Jaunjelgavā ar ģimeni – sievu Helmu un trim bērniem: Birutu Āriju, Dēziju Beātu (O. Blūmiša krustmeitu) un Ilgoni. Ģimene dzīvoja Rīgas ielā 1, bet 1940. gada augusta beigās pārgāja dzīvot uz Jaunjelgavas baptistu draudzei piederošo māju Rātūža ielā 15. Jaunjelgavā A. Blūmitis bija mācītājs un rūpējās par 1937. gadā atvērto mazbērnu patversmi (Tervits 1999:130). A. Blūmitim darbā palīdzēja sieva Helma Blūmite, kura bija māsu pulciņa priekšiece un rīkoja dažādus vakarus un citus pasākumus, lai iegūtu naudu bāreņu uzturēšanai (Novērotājs 1940: 222). Diemžēl vairāk ziņu par A. Blūmiša darbību Jaunjelgavā nav izdevies atrast. Zināms vien tas, ka Blūmišu dibinātās patversmes Jaunjelgavā un Tilža darbojušās līdz Otrā pasaules kara beigām (Källströma 1945: 6). A. Blūmitis 1941. gada Tautas skaitīšanā piedalījās kā Jaunjelgavas pilsētas nacionalizēto namu pārzinis, bet viņa sieva Helma tolaik bija

Latvijas bankas Jaunjelgavas nodaļas ierēdne (Tautas.. 1941: 169). Otrā pasaules kara laikā vācu okupācijas varas attieksme pret baptistiem bija pozitīvāka nekā padomju laikā (1940–1941). 1943. gadā ģimene turpināja dzīvot draudzei piederošajā namā Rātūža ielā 15, kurā bija divi dzīvokļi un tai blakus atradās baznīca un malkas šķūnītis. A. Blūmītis piederēja ēkas Rīgas ielā 1, 3, 5 un 7 (Latvijas.. 1943: 80–87). Otrā pasaules kara beigās A. Blūmītis ar ģimeni devās bēgļu gaitās un apmetās uz dzīvi Amerikā. Tur viņš kļuva par būvuzņēmēju un tik aktīvs kā brālis Osvalds nebija nedz latviešu, nedz baptistu aprindās. A. Blūmīša vārds nav iekļauts nedz Latvijā, nedz ārzemēs izdotajos enciklopēdiskajos izdevumos, tāpēc nav precīzi zināms, kad viņš devies mūžībā. Arturs nebija brāļa Osvalda bērns, tātad viņa mūžs, domājams, noslēdzās pirms 1971. gada.

Par mācītāju kļuva arī trešais brālis – Ādolf Blūmītis (1908–pēc 1971). Latvijas baptistu draudžu savienības padome 1938. gada 15. decembrī apstiprināja viņu par sludinātāju Tukuma baptistu draudzē, kur viņš kalpoja nepilnu gadu. 1939. gada 14. septembrī tika pieņemts lēmums jauno mācītāju atbrīvot no kalpošanas Tukumā. 14. decembrī padome apstiprināja Ā. Blūmīti par sludinātāju Ziemeļlatgales baptistu draudzē ar visām garīdznieka tiesībām (Latvijas.. 1940: 17). Strādāt dzimtajā Latgalē Ādolfam bija izdevīgāk, jo tur viņš dzīvoja kopā ar vecākiem un Tilžā bija nepieciešams mācītājs, jo brālis, mācītājs O. Blūmītis, bija aizbraucis un palicis uz dzīvi Amerikā. Ā. Blūmītis ar sievu Zinaīdu dzīvoja kopā ar vecākiem Betānijas mājā Tilžā, bet Otrā pasaules kara beigās kopā ar ģimeni devās trimdā un nonāca Amerikā, kur pievērsās uzņēmējdarbībai (Bostonas 1953: 6).

Par ceturto Blūmīšu ģimenes dēlu Vili Blūmīti zināms vien tas, ka viņš 1941. gada vasarā dzīvoja un saimniekoja kopā ar ģimeni Tilžas pagasta Celmlaužos. Toreiz viņam bija seši bērni: pieci dēli un meita (Tautas.. 1941: 157). Viņa dzimtas pēcnācēji dzīvo Krievijā, taču nav zināms kā un kad viņi tur nonākuši, jo nedz 1941., nedz 1949. gada deportācijās Blūmīšu ģimene nav cietusi un nav tikusi izsūtīta uz Sibīriju.

Elvīra Blūmīte (1910–?) palīdzēja brālim Osvaldam bāreņu patversmē Tilžā, kur viņa līdz 1933. gadam bija patversmes nama pārzine. Viņa bija ieguvusi speciālo izglītību mājturībā, rokdarbos un saimniecībā. 1933. gadā viņa aizbrauca uz Angliju un tur dzīvoja arī 1934. gadā. 1933. gada novembrī viņa kopā ar brāli Osvaldu veica misionāres pienākumus Anglijā un, tā kā brālim nozaga automašīnu, kurā Elvīra bija atstājusi Latvijas Republikas ārzemju pasi, tas radīja problēmas atgriezties Latvijā. Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentos ir atrodamas ziņas, ka E. Blūmīte it kā esot zaudējusi Latvijas pavalstniecību,⁹ taču turpat atrodami citi dokumenti, kuros apgalvots, ka šādas ziņas nav patiesas (Lieta 1934: 1–8). E. Blūmīte 1936. gadā piedalījās kā Ziemeļlatvijas delegāte Latvijas baptistu draudžu savienības kongresā (Latvijas.. 1936: 7), taču ziņu par viņas turpmāko darbību nav. Jāpieņem, ka viņa, nodibinot ģimeni, mainīja uzvārdu, kurš autorēm nav zināms un tāpēc ir problemātiski veikt E. Blūmītes biogrāfijas tālāko izpēti. Saistībā ar brāļiem turpmākajos gados viņa nekur netiek minēta.

⁹ Mūsdienās – pilsonība.

Blūmišu dzimta bija pazīstama Latvijā un ārpus tās 20. gs. pirmajā pusē, kad ģimene dzīvoja Latvijā, un 20. gs. otrajā pusē, kad tās trīs dēli turpināja darboties emigrācijā. Līdzās aprakstītajiem darbiem un panākumiem ir kāds liels un cildens darbs, kas paveikts ar Latvijas un ārzemju baptistu atbalstu – tā ir baptistu dibinātā pamatskola un bāreņu patversme Tilžā, par kuru jārūnā atsevišķi.

Baptistu uzturēta privātskola un bāreņu patversme Tilžā

Būdams Sperdžena koledžas Londonā audzēknis, O. Blūmītis 1927. gada rudenī nodibināja un atbalstīja finansiāli privāto Kokorevas-Domopoles baptistu draudzes četrklasīgo pamatskolu (Latvijas..1929:40). Tā darbojās Kokorevas–Domopoles baptistu draudzes jaunceltajā lūgšanu namā Tilžā un nosaukumā sākotnēji tika izmantots pagasta agrākais nosaukums. Skolas organizēšanas darbu uzņēmās skolotāja, bērnpiliete Alīda Bēne (prec. Antiņa-Ansiņa, 1901–2001), kas kļuva par skolas pirmo pārzini jeb mūsdienu izpratnē – direktori. Viņai palīdzēja skolotāja Ella Ābola (prec. Jansone, 1904–?). Pirmajā mācību gadā skolu apmeklēja 47 bērni un to reliģiskā piederība bija dažāda: baptisti, evaņģēliskie luterāņi, Romas katoļi, pareizticīgie. Dažāda bija bērnu tautība (latvieši, krievi, vācieši), jo O. Blūmītis savus audzēkņus nešķīroja pēc tautības vai reliģiskās piederības, viņš centās palīdzēt visiem, kam klājās grūti. Privātskola iemantoja labu slavu, turklāt tā bija vienīgā bezmaksas privātskola Latgalē. Tās uzturēšanai līdzekļus sagādāja viens cilvēks – O. Blūmītis. Skola nesaņēma valsts vai pašvaldības atbalstu (Akmens 1937: 30). 1928. gada rudenī skolai tika piešķirtas sešklasīgās pamatskolas tiesības un tajā strādāja 5 skolotāji un mācījās 98 bērni, arī bāreņi, kuru skaits ātri pieauga. Ne visiem bija pa prātam, ka Tilžā darbojas baptistu uzturēta privātskola, un to 1929. gada jūnijā slēdza. Par iemeslu skolas slēgšanai bija fakts, ka O. Blūmītis kā skolas finanšu nodrošinātājs un uzturētājs bija baptists. Skolā ieradās izglītības ministrijas pārstāvis, taču beigu beigās pēc triju mēnešu cīņas tika saņemta atļauja skolas darba turpināšanai. Tā atsāka darbu ar jaunu nosaukumu – Osvalda Blūmiša privātā četrklasīgā pamatskola Tilžā. 1929./30. mācību gadu skola uzsāka ar četriem skolotājiem un 54 skolēniem (Blūmītis 1929: 4). Vēlāk tā atkal kļuva par sešklasīgu pamatskolu, bet pēdējā, 1939./40. mācību gadā, skolas pastāvēšanas mācību gadā tā bija četrklasīga pamatskola. Sakarā ar skolas uzturētāja O. Blūmiša prombūtni saruka skolēnu un skolotāju skaits. Vienīgā skolotāja un reizē skolas vadītāja pēdējā skolas pastāvēšanas gadā bija Alīda Antiņa-Ansiņa, kura vienlaikus strādāja pat ar četriem klašu skolēniem (Stundu.. 1939–1940: 9–10, 17).

Skolotājiem bija pedagoģiskā izglītība. Ticības mācību mācīja O. Blūmītis, kuram bija reliģiskā izglītība, un, kā zināms, garīdznieki apguva arī psiholoģiju, kas ir viens no mācību priekšmetiem pedagoģiskajās mācību iestādēs. Ticības mācību, kā arī dziedāšanu O. Blūmiša prombūtnes laikā mācīja baptistu mācītājs Teodors Kauliņš (1904–1986). Pirmajos skolas pastāvēšanas gados latviešu valodu, dabas zinības, zīmēšanu un glītrakstīšanu mācīja Daugavpils Valsts skolotāju institūta absolvents Kārlis Voldemārs Odziņš (1904–?), glītrakstīšanu, zīmēšanu un vācu valodu – Vācu

pedagoģiskā institūta absolvents Eižens Kiparskis (1906–1975) (Kokorevas.. 1928–1929: 2–26). Neilgi skolā strādāja T. Kauliņa sieva, Rēzeknes Skolotāju institūta absolvente Marija Kauliņa (dz. Laurinoviča, 1909–2002) un E. Jansona pirmā sieva Ella Jansone (1904–?). Pamatskolā skolēni apguva krievu un vācu valodas. Rēzeknes skolotāju sagatavošanas kursu absolvente, skolotāja Alīda Bēne mācīja krievu valodu, matemātiku, rokdarbus, ģeogrāfiju. Viņa ir vienīgā skolotāja, kas privātskolā strādāja no tās dibināšanas dienas līdz skolas slēgšanai 1940. gadā (Skolotājas.. 1928–1940: 3–12). 1929. gadā O. Blūmīša privātajā četrklasīgajā pamatskolā sāka strādāt Eduards Jansons (arī Jansons-Henkuzens, 1905–1970). E. Jansons bija Daugavpils Valsts skolotāju institūta absolvents un uzņēmas arī skolas pārziņa pienākumus. 1934. gadā viņš sāka strādāt par skolotāju Skrudalienā un Tilžā atgriezās atkal 1937. gadā, uzņemoties skolotāja un skolas pārziņa pienākumus (Skolotāja.. 1928–1941: 2–22). Viņa prombūtnes laikā par pārzini strādāja Alīda Bēne un šo pienākumu viņa pildīja arī pēc E. Jansona aiziešanas no skolas 1939./40. mācību gadā (Pārmaiņas.. 1940: 4). Skola, līdzīgi kā citas privātās un reliģiskās mācību iestādes, tika slēgta pēc padomju varas nodibināšanas 1940. gadā.

Skolēnu skaits O. Blūmīša privātajā pamatskolā mainījās, taču tas nekad nebija lielāks par simts skolēniem. Piemēram, 1937./38. mācību gadā skolu apmeklēja 86 skolēni: 44 zēni un 42 meitenes (Kronlīns 1938: 113).

Privātās pamatskolas darbība Tilžā cieši saistīta ar bāreņu patversmi, kuru arī dibināja O. Blūmītis. Ir vairākas pieņēmumi par to, kā O. Blūmītim radusies ideja par bāreņu nama izveidošanu Tilžā. Ar kādu bāreni viņš sastapies jau jaunībā, strādādams par rakstvedi, Tilžas pagastā. Bārenis lūdzis palīdzību, un O. Blūmītis savu iespēju robežās to sniedzis – iedevis zēnam dažus latus, cimdus, ēdienu un savā mājā ļāvis pārlaist nakti. Pats sācis lasīt grāmatu par citu cilvēku paveikto bāreņu labā un tad arī *radusies vēlēšanās kaut ko darīt, lai maziem grūtdieņiem labāki klātos* (Akmens 1937: 23). Pēc atgriešanās no Anglijas O. Blūmītis Latgalē sastapa bērņus bāreņus, slimu un trūcīgu vecāku bērņus. 1928. gads Latgalē bija pazīstams kā plūdu un neražas gads, tāpēc daudziem vecākiem nebija maizes un bērņi cieta badu. Vairāki no šādiem bērņiem tika uzņemti privātskolā un tika nodrošināti ar visu dzīvei nepieciešamo. Ar bāreņu problēmu O. Blūmītis saskārās studiju laikā Anglijā. 1926. gadā viņš apmeklēja baptistu uzturēto Sperdžena bāreņu namu un kāds zēns viņam esot vaicājis, vai O. Blūmīša dzimtenē arī ir bāreņi un vai viņiem ir tik skaists nams. *Blūmītis atbildējis, ka tik skaista un labi nostādīta bāreņu nama Latvijā neesot. Mazais zēns paraustījis plecus, laikam, domādams, kā tas var būt, britiņu padomājis un tad teicis: „Nu, tad, mister, aizbraucat Latvijā un uzceļat tādu bāreņu namu!”* (Jansons 1931: 9). O. Blūmītis šo ideju realizēja un 1929. gada februārī Tautas labklājības ministrija izdeva atļauju bāreņu patversmes darbībai ar nosaukumu „Osvalda Blūmīša bāreņu patversme Tilžā”. Faktiski tā bija uzsākusi darbību jau 1928. gadā.

O. Blūmīša bāreņu patversme un privātskola Tilžā nav nošķiramas, jo abām bija viens dibinātājs un tās pastāvēja, pateicoties ziedojumiem. Sākumā apstākļi nebija

no labākajiem, bet pamazām tie uzlabojās un bāreņiem tika uzcelts savs nams meža ielokā, apmēram kilometra attālumā no pagasta centra. 1938. gadā Latvijas presē pamatskola un bērnu patversme tiek nosauktas par modernām audzināšanas iestādēm (Tilžā.. 1938: 4). Toreiz patversmē uzturējās ap 100 jauniešu vecumā līdz 18 gadiem. Pēc pilngadības sasniegšanas jauniešiem iedeļa līdzīgu darbu rīkus un instrumentus patstāvīga darba uzsākšanai laukos. Patversmē bāreņus apmācīja dažādos amatos, kurus jaunieši apguva lielās un labiekārtotās darbnīcās. Zinot, ka pašam O. Blūmītim naudas nav un visu mūžu viņš cīnījies ar finansiālam grūtībām, jo palīdzējis citiem, rodas jautājums, kā Tilžā spēja nodrošināt skolēnus ar laikmetīgām darbnīcām, uzturēt ap pāris simtu bērnu un nodrošināt sekmīgu pamatskolas un patversmes darbu.

Līdzekļus O. Blūmīša privātajai sešklasīgajai pamatskolai un bērnu patversmei sagādāja pats skolas dibinātājs. Studiju laikā viņš iepazinās ar daudziem cilvēkiem, kuri vēlāk bija gatavi ziedot naudu, apģērbus un dažādas lietas Latvijas bērniem. Ziņas par O. Blūmīša darbību ātri izplatījās baptistu aprindās visā pasaulē, jo patversmes un pamatskolas uzturētājs labi prata angļu valodu un rakstīja par savu darbu un lūdza ziedot ārzemju presē. Tilžā izdotie žurnāli „Draudzības Saite”, „Pasta Vēstnesis” un „Bērnu Draudzības Saite” aicināja ziedot un stāstīja par skolas un patversmes darbību. Naudas sūtījumi pienāca no Anglijas, Brazīlijas, Zviedrijas, kā arī Latvijas (Riekstiņš 2012: 67–68). O. Blūmītim bija palīgi ziedojumu vākšanā dažādās Latvijas pilsētās – Rīgā, Ventspilī, Cēsīs, Valmierā, Liepājā, Limbažos (Ievērbai.. 1930: 1). Brazīlijas latviešu žurnāls „Miera Vēsts” publicēja informāciju par O. Blūmīša darbību, un lasītāji atsaucās ar ziedojumiem. Iecienīti rakstnieki un dzejnieki, piemēram, Augusts Saulietis, Tirmaliete atļāva publicēt savus darbus O. Blūmīša izdotajos preses izdevumos, tā piesaistot žurnāliem vairāk lasītāju, abonementu un rezultātā iegūstot naudu (Jansons 1930: 39). Ziedotājiem vienmēr tika izteikta pateicība, presē tika publicēti ziedotāju saraksti, ja viņi nebija izteikuši vēlmi nepublicēt viņu vārdus. Tilžā ieradās ne viens vien tāls viesis, piemēram, 1935. gada jūnijā tāds bija Londonas telegrāfa stacijas direktors E. Krisps, kurš bija pazīstams kā bāreņu labdaris un bāreņu patversmei Tilžā bija ziedojis vairāk nekā 4000 angļu mārciņu (Nekur.. 1935: 1). Kā viesi Tilžā ieradās dažādu profesiju un dažādu vecumu cilvēki, arī studenti. Latvijas Universitātes filosofijas nodaļas students, vēlākais pretkomunisma cīnītājs un baptistu mācītājs Kārlis Lejasmeijers bāreņu patversmi apciemoja 1929. gada Ziemassvētkos un ziedoja tai dažus latus, kas atradās viņa maciņā, nedomādams, kā iztikas pats (Lejasmeijers 1930:17). 20. gs. 20. un 30. gados svarīgs masu medijs bija radio, taču ne katrs varēja iegādāties radioaparātu. O. Blūmīša privātajai sešklasīgākai pamatskolai līdzīgi kā daudzām citām mācību iestādēm, Kultūras fonda Domes sēdē 1938. gada 29. augustā tika piešķirti 87, 20 lati radioaparāta iegādei (Šņornieks 1938: 2).

Nav šaubu, ka bez lieliskiem un pašreizējā skolotājiem un audzinātājiem O. Blūmītim nebūtu izdevies noorganizēt tik veiksmīgu darbību bērnu labā Tilžā. Viņš pats, izņemot laiku, kad atradās ārzemēs līdzekļu meklējumos, dzīvoja skolā. Tā

labāk bija redzams, kas notika mācību stundu laikā un pēc tām. Pamatskolā dzīvoja O. Blūmīša māte, kuru patversmes bērni sauca par māti. „Tēvs” bija O. Blūmītis pats, kuram toreiz savu bērnu vēl nebija, bet, kā jebkuram bērnam, arī bāreņiem bija nepieciešama mīlestība, un pateicībā par to patversmes uzturētājs saņēma šo vārdu. Žurnālā „Draudzības Saite” bieži vien tika publicēti pedagoģiska satura raksti, kuros tika iztirzāti bērnu audzināšanas jautājumi. Rakstu autori bija pamatskolas skolotāji. Tā E. Jansons publicēja rakstus par audzināšanas būtību, par slaveno šveiciešu pedagogu, filantropu Johanu Heinrihu Pestalociju (Jansons 1931: 39) u. c. O. Blūmītis pievērsās psiholoģisku jautājumu atklāšanai: vecāku lomai audzināšanā, meliem u. c.

Svarīgu vietu bērnu audzināšanā O. Blūmītis un skolotāji atvēlēja reliģijai, kā arī patriotiskajai audzināšanai. Skolas vadītājs, literāts E. Jansons, strādādams Tilžā, sarakstījis grāmatas „Aizrādījumi audzinātājiem” (1934) un „Patriotisma kopšana skolā” (1938). Starp citu, patriotisma kopšana ir viena no organizācijas „Daugavas Vanagi” darbības jomām un to, dzīvodams Amerikā, O. Blūmītis realizēja arī ar minētās organizācijas starpniecību. Pamatskolas un patversmes bērni svinēja gan reliģiskos, gan valsts un citus svētkus. Katru gadu tika atzīmēta Mātes diena, godājot katra bērna vienu no tuvākajiem cilvēkiem un cenšoties attīstīt meitenēs mātes jūtas, kuras izpaudās daudzus gadus vēlāk. Līdzās mācību un audzināšanas darbam gan skolēni, gan skolotāji iesaistījās skautu un gaidu kustībā, Jaunatnes Sarkanā krusta darbībā.

O. Blūmīša privātā pamatskola Tilžā pastāvēja līdz 1940. gadam, taču patversme darbojās līdz pat Otrā pasaules kara beigām. Daļa bijušo skolotāju palika Latvijā (E. Jansons), daļa devās trimdā (A. Bēne, M. Kauliņa, T. Kauliņš). Līdzīgs liktenis bija audzēkņiem. Taču gandarīti varēja būt gan vieni, gan otri: pirmie par godam paveikto pašai dziedzīgo darbu, otrie par pamatu zem kājām, kas ļāva uzsākt patstāvīgu dzīvi un deva iemaņas visai dzīvei.

Secinājumi

Būdami pēc ticības baptisti, Blūmīši iesaistījās ne tikai savu ticības brāļu atbalstīšanā morāli un materiāli. Viņi sniedza palīdzīgu roku ikvienam, kam tas bija nepieciešams. Ievērojamākais dzimtas pārstāvis, baptistu mācītājs O. Blūmītis visu mūžu rūpējās par citiem – 20. gs. 20.–30. gados uzturēja Tilžā vienīgo bezmaksas privātskolu Latgalē un bērnu patversmi, palīdzēja desmitiem bērnu iegūt izglītību un sagatavoties patstāvīgai dzīvei. ASV O. Blūmītis cīnījās pret komunismu, kalpoja draudzē un palīdzēja tiem, kam tobrīd klājās grūti, tostarp izceļot uz Ameriku bēgļu nometnēs esošajiem tautiešiem. Gadsimtiem ilgi izglītības darbā tika iesaistīta baznīca un skolās mācīta ticības mācība, kas praktiski pierādīja savu spēju darboties un audzināt bērnus Tilžā, taču 1940. gadā, nodibinoties padomju varai, tika slēgtas šādas mācību iestādes un noliegta kristīgās baznīcas loma audzināšanā un izglītībā. Tilžas bāreņu patversme un privātskola tika slēgtas, un komunistu pārvaldītajā Latvijā par Blūmīšu veikumu nedrīkstēja runāt. Blūmīšu dzimta ir daļa ne tikai no

Latvijas, bet no visas pasaules vēstures. Tādas personības kā O. Blūmītis kalpo citiem un iedvesmo lielam, cildenam darbam un cilvēcībai mūs visus, jo paraugs audzina (Puzo 2013) un liek mums pārdomāt savu dzīvi, paveikto un iespējas palīdzēt tiem, kuriem klājas grūti. Tāds ir humānās pedagogijas mērķis, kuru realizēja O. Blūmīša privātskolas un patversmes skolotāji un darbinieki, tāds ir kristieša uzdevums laicīgajā dzīvē.

AVOTI

- Artura Blūmīša lūgumi izsniegt un pagarināt ārzemju pases (1938, 1939). LVVA 32324. f., 24. apr., 18347. l.
- Blūmītis, Osvalds (1929). Osvalda Blūmīša bāreņu patversmes un pamatskolas darbības pārskats laikā no 15. sept. 1927. g. līdz 15. okt. 1929. g. *Draudzības Saite* 1. 4.
- Blūmītis, Osvalds (1932). *Latvju mātei*. [B. v.]: autora izdevums.
- Blūmītis, Osvalds (1933). *Romas-katoļu baznīca un bībele*. Rīga: autora izdevums.
- Emīlijas Blūmītes ārzemju pase (1936). LVVA 3234. f., 33. apr., 68290.1.
- Kokorevas-Domopoles baptistu draudzes pamatskolas 2. klases dienasgrāmata (1928–1929). LVVA 3145. f., 1. apr., 9. L., 1–26 lp.
- Latvijas baptistu draudžu savienības kongresa 1936. gada protokoli Rīgā, Savienības namā (1936). Rīga: Latvijas baptistu draudžu savienība.
- Latvijas baptistu draudžu savienības kongresa 1938. gada protokoli Rīgā, Savienības namā (1938). Rīga: Latvijas baptistu draudžu savienība.
- Latvijas statistikas pārvaldes 1943. g. tautas skaitīšanā Jaunjelgavā* (1943). LVVA 1308. f., 15. apr., 1062. l., 80–87. lp.
- Lieta par Elvīras Blūmītes izslēgšanu no Latvijas pavalstniecības (1934). LVVA 3234. f., 21. apr., 1039. l., 1–8. lp.
- Tautas skaitīšana Tilžas pagastā 1941. gadā (1941). Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk LVVA) 1308. f., 15. apr., 3566. l.
- Kronlīns, Jānis (1938). *Latvijas skolas 1937./38. mācības gadā*. Rīga: skolu departaments.
- Latvijas skolas 1928./29. mācību gadā* (1929). Rīga: Izglītības ministrija.
- Skolotāja Eduarda Jansona personas lieta (1928–1941). LVVA 1632.f., 1. apr., 8314. l., 2–22. lp.
- Skolotājas Alīdas Bēnes personas lieta (1928–1940). LVVA 1632. f., 1. apr., 668. l., 3–12. lp.
- Tautas skaitīšanas dokumenti Tilžas pagastā (1941). LVVA 1308. f., 15. apr., 3566. l., 106. ,157. lp.
- Tautas skaitīšanas dokumenti Jaunjelgavā (1941). LVVA 1308. f., 15. apr., 3215.l., 169. lp.
- Stundu saraksts O. Blūmīša privātā četrklasīgā pamatskolā Tilžā (1939-1940). LVVA 1467. f., 1. apr., 30. l., 9. -10, 17. lp.

LITERATŪRA

- Akmens-Asmens, Pēteris (1937). *Sauli dzīves pabērniem*. Rīga: autora izdevums.
- Akmentiņš, Osvalds (1958). *Amerikas latvieši: 1888–1948: fakti un apceres*. [Linkolna]: Vaidava.
- Akmentiņš, Osvalds (1968). Krāsaina dzīve. *Laiks* 101 (18. decembris). 7.
- Akmentiņš, Osvalds (1971). Osvalds Blūmītis pēdējā gaitā. *Latvija Amerikā* 47. 5.
- Akmentiņš, Osvalds (1971). Trimdnieku aizvadot. *Treji Vārti* 29. 59–62.
- Akmentiņš, Osvalds (1971). „Viņš ir daļa no vēstures”. *Londonas Avīze* 1282. 4.
- Arums (1963). Mācītājs? Spiegs, krāpnieks un pavedējs! *Dzimtenes Balss* 36 (6. maijs). 4.

- [B. a.] Bostonas chronika (1953). *Laiks* 61 (1. augusts). 6.
- Britāne, Aina (1991). Jānis Rainis uz skatuves. *Brīvā Latvija*, 20 (27. maijs). 2.
- [B. a.] Ievēriņai (1930). *Draudzības Saite* 1. 1.
- [B. a.] Latvijas baptistu draudžu savienības padome (1940). *Kristīgā Balss* 1 (1. janvāris). 17.
- [B. a.] Latvijas pagastu saraksts (1925). *Policijas Vēstnesis* 63. 2.
- [B. a.] Par Latgales latviešu apvienības dep. Saeimā (1931). *Latgales Ziņas* 42. 1.
- [B. a.] Nekur pasaulē nav tik brīnišķīgas jūrmalas kā Latvijā (1935). *Rīts* 174 (27. jūnijs). 1.
- [B. a.] Osvalds Blūmītis (1949). *Latvju Vārds* 14. 1.
- [B. a.] Pārmaiņas Abrenes aprinča skolu dzīvē (1940). *Daugavas Vēstnesis* 32 (8. februāris). 4.
- Kropļijs, Artūrs, Rašcevska, Malgožata (2010). Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs. Rīga: RaKa.
- Jansons, Eduards (1930). Bāreņu draugi. *Draudzības Saite* 3. 39.
- Jansons, Eduards (1931). *No Latgales ganu zēna par bāreņu tēvu*. Rīga: Autora apgādībā.
- Jansons, Eduards (1931). Pestalocijs – nabadzīgo bērnu tēvs. *Draudzības Saite* 1. 8-11.
- J. Z. Bostona (1969). *Daugavas Vanagu Mēnešraksts* 6 (12. janvāris). 65.
- Källstrōma, Haralds (1945). „Cauri Tumsai Uz Gaismu”. *Gana Balss* 3 (1. marts). 6.
- Katolis.lv (2014). Apustuļu darbi 20, 35. <http://katolis.lv/biblioteka/svetie-raksti/apustulu-darbi.html#c921>, sk. 2016.14.11.
- Lejasmeijers, Kārlis (1930). Mani pirmie iespaidi O. Blūmīša bāreņu patversmē. *Draudzības Saite* 1. 16–17.
- L.V. (1956). Latviešu mācītājs ierosina izņemt no publiskām bibliotēkām un skolām komunistiskas grāmatas. *Laiks* 29. 6.
- Novērotājs (1940). No Jaunjelgavas. *Kristīgā Balss* 11 (1. jūnijs). 222.
- O. A. (1972). Nodibināts mācītāja Osvalda Blūmīša piemiņas fonds. *Latvija Amerikā* 24 (7. jūnijs). 6.
- Puzo V. (2013). Kāds ir labs klases audzinātājs? Un laba klases audzināšanas stunda? <http://www.skolasvars.lv/sleja/viedokli/kads-ir-labs-klases-audzinatajs-un-laba-klases-audzinasanas-stunda>, sk. 2016. 13.11.
- Riekstiņš, Jānis (2012). *Sauli dzīves pabērniem!* Rīga: Jumava.
- Strazdiņš, Arnis (2015). Latviešu izglītības iestāžu darbība Latgalē, 1920–1924: ideāli, problēmas un to risinājumi. *RTU zinātniskie raksti*. 8. sēr. Humanitārās un sociālās zinātnes. Rīga: RTU Izdevniecība, Nr. 25, 68–73.
- Šņornieks, A. (1938). Kultūras fonda domes sēde. *Valdības Vēstnesis* 215 (22. septembris). 2.
- Tervits, Jānis (1999). *Latvijas baptistu vēsture: fakti mozaīka*. Rīga: Latvijas Baptistu draudžu savienība: AMNIS.
- T. (1938). Tilžā uzcelta moderna pamatskola un bērnu patversme *Latvijas Kareivis* 27 (3. februāris). 4.